

אמר ה'קן, שְמִלְכוּתוֹ תְלוּיָה בְזָה [הללה], וְעַל זֶה עוֹמֵד בְּשַׁעַר הַזֶּה וְאוֹמֵר שִׁירָה, וְלִכֵּן קָרָא לְקֹדֶשׁ-בְּרוּךְ הוּא חֲצוֹת לִילָה [ממש] אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ וְגו', שֶׁהָרִי כָּל הַדֵּינִים תְלוּיִים מִפָּאן, וְדֵינֵי הַמְלָכוֹת נִמְצָאִים מִפָּאן. וּבְאוֹתָהּ הַשַּׁעַר נִקְשֵׁר דָּוֵד בָּהּ, וְקָם וְאָמַר שִׁירָה. בָּא רַבִּי אַבָּא וּנְשָׁקוּ. אָמַר לוֹ, וְדַאי כֶּף הוּא. בְּרוּךְ הַרְחֵמֵן שְׁשַׁלְחֵנִי לְכָאן.

בא ראה, הלילה הוא דין בכל מקום, והרי הקמנו את הדברים, וכך הוא ודאי, והרי הערתי לפני רבי שמעון. אמר אותו הילד בנו של אותו האיש, אם כן, למה כתוב חצות לילה? אמר לו, הרי נאמר שבחצות הלילה מתעוררת מלכות השמים.

אמר, אני שמעתי דבר. אמר לו רבי אבא, אמר בני טוב, שהרי דבר פיך יהיה קול המאור. אמר, אני שמעתי, שהרי הלילה הוא דין המלכות, ובכל מקום הוא דין. וזה שאמר חצות, משום שיינוקת בשני גונים (הצות) - בדין וחסד. ונדאי שהמחצית הראשונה היא דין, שהרי במחצית האחרת היא מאירה פניה בצד החסד, ועל כן חצות לילה כתוב ודאי.

קם רבי אבא ושם ידו בראשו וברך אותו. אמר, ונדאי חשבתי שאין נמצאת חכמה, רק באותם הצדיקים שזכו בה. כעת ראיתי שאפילו ילדים בדור של רבי שמעון זכו לחכמה עליונה. אשריך רבי שמעון! אוי לדור שאתה תסתלק ממנו! ישבו עד הבקר והתעסקו בתורה.

פתח רבי אבא ואמר, ועמך כלם צדיקים וגו'. הדבר הזה הרי בארוהו החברים, מה הטעם כתוב (ישעיה ט) ועמך כלם צדיקים,

דְמִלְכוּתָא דִילֵיה בְּהַאי (ליליא) תְלִיא. וְעַל דָּא קָאִים בְּהֵיא שַׁעֲתָא וְאָמַר שִׁירָתָא, וְלִהְכִי קְרִיִיָה לְקֹדֶשׁא בְרִיךְ הוּא חֲצוֹת לִילָה מִמֶּשׁ, אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ וְגו' דְהָא כָּל דֵּינִין תְלִיִין מִהֶכָּא, וְדֵינִין דְמִלְכוּתָא מִהֶכָּא מִשְׁתַּפְּחִין, וְהֵיא שַׁעֲתָא אֲתַקְטִיר בָּהּ דָּוִד וְקָם וְאָמַר שִׁירָתָא. אָתָּא רַבִּי אַבָּא וּנְשָׁקִיהּ, אָמַר לֵיה וְדַאי הֶכִי הוּא בְרִיךְ רַחֲמָנָא דְשַׁדְרֵנִי הֶכָּא.

תא חזי, לילה דינא בכל אתר והא אוקימנא מילי, והכי הוא ודאי, והא אתער קמי דרבי שמעון. אמר ההוא ינוקא בריה דההוא גברא אי הכי אמאי כתיב חצות לילה. אמר ליה הא אתמר בפלגות ליליא מלכותא דשמנא אתערת.

אמר אנא שמענא מלה. אמר ליה רבי אבא, אימא ברי טב דהא מלה דפומך קלא דבוצינא להוי. אמר אנא שמענא דהא לילה דינא דמלכותא איהו ובכל אתר דינא הוא, והאי דקאמר חצות, בגין דינא בתרי גווי (חצות) בדינא וחסד, ודאי פלגותא קדמיתא דינא הוא, דהא פלגותא אחרא נהירו אנפיה בסטרא דחסד. ועל דא חצות לילה כתיב ודאי.

קם רבי אבא ושוי ידוי ברישיה וברכיה, אמר ונדאי חשיבנא דחכמתא לא אשתכח בר באנון זפאי דזכו בה. השתא חמינא דאפילו ינוקי בדרא דרבי שמעון זכו לחכמתא עלאה. זפאה אנת רבי שמעון. ווי דדרא דאנת תסתלק מגייה. יתבו עד (דף צג ע"א) צפרא ואשתדלו באורייתא.

פתח רבי אבא ואמר (ישעיה ט) ועמך כלם צדיקים וגו'. מלה דא הא אוקמוהו חבריאי מאי טעמא כתיב ועמך כלם צדיקים,

וכי כל ישראל הם צדיקים? והרי כמה רשעים יש בישראל, כמה חוטאים וכמה רשעים שעוברים על מצוות התורה.

אלא כף שנה בסוד המשניות: אשריהם ישראל שעושים קרבן של רצון לקדוש-ברוך-הוא, שמקריבים את בנייהם לשמונה ימים לקרבן, וכשנמולים, נכנסים לחלק הטוב של הקדוש ברוך הוא, שכתוב (משלי י) וצדיק יסוד עולם. וכיון שנקנסו בחלק הזה של הצדיק, הם נקראים צדיקים. ודאי כלם צדיקים.

ועל כן לעולם יירשו ארץ, ככתוב (תהלים קיח) פתחו לי שערי צדק אבא כם, וכתוב זה השער לה צדיקים יבאו בו, אותם שנמולו ונקראים צדיקים. נצר מטעי - נצר מאותם הנטיעות שנטע הקדוש ברוך הוא בגן עדן. הארץ הזו היא אחת מהן, ועל כן יש לישראל חלק טוב לעולם הבא, וכתוב (שם לו) צדיקים יירשו ארץ. (יסעיה ס) לעולם יירשו ארץ, מה זה לעולם? כמו שבארנו במשנתנו, והרי הדבר הזה נתבאר בין החברים. [ולמרנו, מה ראה הכתוב שלא נקרא אברהם עד עתה?]¹ ונ"א בא ראה הקדוש ברוך הוא לא קרא לאברהם אברהם עד עתה, מה הטעם? אלא כך בארנו, שער עתה לא נמול, וכשנמול, התמברה בו מה"א הזו ושרתה בו². אלא כף בארנו, שער עכשו לא נמול, וכשנמול, התחבר לה"א הזו והשכינה שרתה בו, ואז נקרא אברהם.

והינו מה שכתוב (בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. ושנה בה' בראם, ושנה באברהם. מה אומרים? אלא זה חסד זוז השכינה, והכל יורד יחד, והדבר לא קשה, וזה וזה הנה.

אמר רבי יעקב לרבי אבא, מה

וכי כלו ישראל צדיקי ניהו. והא כמה חייבין אית בהו בישראל כמה חטאין וכמה רשיעין דעברין על פקודי אורייתא.

אלא הכי תנא ברזא דמתניתין. זכאין אנון ישראל דעבדין קרבנא דרעוא לקדשא בריך הוא דמקריבין בנייהו לתמניא יומין לקרבנא, וכד אתגזרו עאלו בהאי חולקא טבא דקדשא בריך הוא דכתיב, (משלי י) וצדיק יסוד עולם. פיון דעאלו בהאי חולקא דצדיק אקרון צדיקים, ודאי כלם צדיקים.

ועל כן לעולם יירשו ארץ. כדכתיב, (תהלים קיח) פתחו לי שערי צדק אבא כם.

וכתיב זה השער ליי צדיקים יבאו בו. אנון דאתגזרו ואקרון צדיקים. נצר מטעי. נצר מאנון נטיעין דנטע קדשא בריך הוא בגנתא דעדן האי ארץ חד מנייהו, ועל כן אית להו לישראל חולקא טבא בעלמא דאתי וכתוב, (תהלים לו) צדיקים יירשו ארץ. (יסעיה ס) לעולם יירשו ארץ. מהו לעולם. כמה דאוקימנא במתניתא דילן, והא אתמר האי מלה בין חבריא.

(ותאנא מאי קא חמא קרא ולא אקרי אברהם עד השתא.)

(נ"א תא תוי, קדשא בריך הוא לא קרא לאברהם אברהם עד השתא מאי טעמא. אלא הכי אוקימנא דעד השתא לא אתגזרו, וכד אתגזרו אתחבר ביה האי ה"א ושרתה ביה), אלא הכי אוקימנא דעד השתא לא אתגזרו, וכד אתגזרו אתחבר בהאי ה' ושכינתא שריא ביה וכדין אקרי אברהם.

והינו דכתיב, (בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. ותאנא בה' בראם.

ותאנא באברהם. מאי קאמרי אלא דא חסד ודא שכינתא וכלא נחית פחדא, ולא קשיא מלה והאי והאי הוי.

אמר רבי יעקב לרבי אבא האי ה' דהבראם